VISSZA/VÁR

Szerzők: Nándori Réka Eszter, Cserhalmi Júlia Virág
Konzulens: Kronavetter Péter DLA
BME Középülettervezési tanszék
Építészet és emlékezet Stúdió
TDK 2021

TARTALOMJEGYZÉK:

ABSZTRAKT 3
magyar
angol

ABSZTRAKT TABLÓ 4

KÉPESLAP 5

HELYTÖRTÉNET 6

TÉZIS 7
benyomások
feloldások
a Térköz 8
a torony
a műhely 9
a tanterem
a táncterem
anyagok

FORRÁSOK 10
linkek
képek

ABSZTRAKT

A Budapest belvárosától nem messze, színes városi szövetben található egykori evangélikus templomból mára csak az omladozó, növényzettel körbenőtt torony magasodik ki. A telken az 1910-es években katonai kórház épült, amit később a szomszéd általános iskola tornateremként használt. Ezt alakították át az evangélikus gyülekezet számára és szentelték fel templomként, majd tornyot is kapott. Az évek során csökkent a hívők száma, ezért raktárként hasznosították, majd a közösségét vesztett teret a technológiai műemlékvédelem alatt álló torony mellől 2010-ben elbontották. A torony harangját és sisakját elvesztette, szerkezete az erózió áldozata lett, de a múlt sajátos lenyomatát őrzi.

Felmerül a kérdés, vajon hogyan lehet építészeti eszközökkel, a múlt rétegeit tiszteletben tartva, ám a mai igényeknek megfelelően egy ilyen épített örökséget kezelni? Hogyan lehet újra élettel megtölteni egy korábban valláshoz szorosan kötődő tornyot, ami nem feledteti a múltat, hanem feleleveníti azt?

A napjainkra oly jellemző szekularizáció folyamata és a terület evangélikus közösségének feloszlása miatt arra a következtetésre jutottunk, hogy nem szükséges új templomtér a helyieknek, a területnek alkalmazkodnia kell az idő változásához. Míg a torony vallásos funkciójáról árulkodó homlokzatát megtartjuk, belső terét új funkcióval töltjük meg. A szomszédos általános iskola és óvoda közötti telket újra a gyerekek használatára bocsájtva ismét lehetőséget adunk a terület élettel teli működésére. A két oktatási intézmény határait újraértelmezve egy közös foglalkozásokra alkalmas teret nyitunk. Tervezésünk fókuszában így az áll, hogy meglévő és a jövőben is várhatóan állandó helyi közösségek számára, újabb generációknak tervezünk.

ABSTRACT

Near the Budapest city centre, in a colourful urban neighbourhood, stands the crumbling evangelist church tower, overgrown with greenery. In the 1910's a military hospital was built on the site, that the neighbouring primary school used as a gymnasium later on. This was transformed into a sanctified church for the evangelical community and extended with a bell tower. Over the years the number of believers decreased, so much so that they turned the bigger part of the temple into a storage, then the space sparing it's community got torn down in 2010 from beside the tower, which was under historic preservation. The tower lost it's bell and spire, it's structure became the victim of erosion, but it conserved the individual imprint of the past.

The question arises, how can we treat an architectural heritage like this, while honoring the past's layers, but adapt to today's demands? How can we revitalize a building that has been closely linked to a religious use, that doesn't let the past fade away, but revivifies it?

In today's obvious secularization and the area's absence of an evangelical community, we came to the conclusion that the locals do not need a rebuilt church, the site needs to adapt to the social changes in time. While we intend to keep the clearly religious facade of the tower, we plan to fill the interior with a new function. By putting the land between the neighbouring primary school and nursery back into the hands of children, we are giving the area a chance to come alive again. By redefining the boundaries between the two educational institutions, we are opening up a space for joint activities. Thus, in the process of our project, we focus on designing a space for the existing local community, the new generations.

MÁVAG - KOLÓNIA
JÓZSEFVÁROSI PIAC
VAJDA PÉTER UTCA
PÁLMA
KAPCSOLAT
ISKOLA
ÓVODA
INTÉZMÉNYEK
ALKOTÓMŰHELY GYEREKEKNEK
TISZTULÓ-TÓ
CSALÁDI HÁZAK
KÉZMŰVESKEDÉS, ÁSVÁNYGYŰJTÉS, KERÁMIA, KERTÉSZKEDÉS, RAJZOLÁS, FESTÉS ...
TÁBOROK, FOGLALKOZÁSOK, PROGRAMOK
... HARANGJÁTSZÁSSAL KÍSÉRVE ...

VISSZA | VÁR

KÉPESLAP

Szia Nagyi!

Ezen a nyáron is részt veszek a napközis táborban, ahol két hétig lehetünk a Térközben! Minden nap nagyon sokat játszunk, rengeteg programot szerveznek a tanárnénik és az utolsó napon egy néptánc előadást is bemutatunk a szülőknek, meg a tanteremben kiállítást csinálnak a műhelyben készített dolgainkból.
A mai volt a tábor eddigi legjobb napja! Ma reggel anya hozott a húgommal, aki a szomszéd oviba jár. Nagyon vártam a mai napot, mert mindkét héten szerdán és csütörtökön délelőtt kézműves foglalkozásokat tartanak nekünk a műhelyben. Ma agyagozunk, ami a kedvencem! Szoktunk festeni, origamizni, ruhát hímezni is, ezeket is nagyon élvezem, de a korongozás a legjobb, nagyon szeretek a műhelyben lenni.
És a legjobb része a napnak, ma én kongathattam meg az ebédhez a harangot! A régi templomtoronyban van a harang és minden nap háromszor kell megkongatni. Egyszer reggel a foglalkozások kezdetén, ebédkor, és délután az utolsó foglalkozás végén. Minden reggel a tanárnénik kihirdetik, ki az a három gyerek, aki aznap megy a toronyba. És ma az ebédhez engem választottak! Nagyon szeretek a toronyba felmenni, olyan mint egy kilátó és a kis ablakokból látszik az egész kerület.
Ebéd után játszottam Lilivel, a kedvencem a térközi játszótéren a kék-sarok, mert az a kedvenc színem és ott van a legnagyobb mászóka! Miután Lili elment délutáni alvásra, nekünk folytatódtak a programok. Ma délután táncóra van a próbateremben. Mindig félek, mert ügyetlennek érzem magam a táncban, de a tanárnéni szerint nagyon jó érzékem van hozzá és büszke lesz rám anya. Remélem nem leszek lámpalázas az előadáson!
Nagyon szeretem ezt a tábort, új barátokat is szerzek más iskolákból. Remélem te is jól vagy és el tudsz jönni a tábor végén a kiállításra és az előadásra!
Puszi, Peti

HELYTÖRTÉNET

MÚLT

A Budapest 8. kerületében, a Ganz-negyed és a Tisztviselőtelep határán árválkodó templomtoronynak izgalmas története van. A helyi evangélikus gyülekezet a 19. század végén jött létre, eleinte a kőbányai református templomot használták. A telken először MÁVAG-barakkok épültek, majd 1917-ben katonai kórház, amit később az általános iskola tornateremként használt, majd 1931-ben került a gyülekezet tulajdonába. Dr. Lux Kálmán, műegyetemi professzor tervei alapján ezután a termet templommá alakították és 1936-ban kapta meg a modernista bauxitbeton harangtornyot, ez az anyag azonban nem bizonyult tartósnak, így a szerkezet állékonysága gyorsan romlott. A gyülekezet létszáma az évek során egyre fogyott, emiatt a templomtér nagyobb részét 1961-től a Traubisoda raktárként használta. 1974-ben a templom harangját a boldogkőváraljai templomba helyezték át, majd a rendszerváltás után az épület egyházi tulajdonba került vissza. A telek hasznosítására több ötlet is született, többek között bentlakásos egyetemi kollégium, közösségi ház, evangélikus gyülekezeti központ és társasház építése is felmerült, anyagi keret híján azonban ezek nem valósulhattak meg. Végül 2010-ben a telken üresen álló épületet lebontották, a technológiai műemlékvédelmi oltalom alatt álló torony viszont máig harangtalanul, sisakját vesztetten, és megromlott állapotban magasodik ki a fák közül.

JELEN

Ma a Vajda Péter utca különleges emlékműként mutatkozó tornyát a járókelők egy-egy kíváncsi pillantással kísérik, majd továbbhaladnak. A telek magántulajdonban van, a torony bejáratai mindkét oldalról be lettek falazva. A torony jelen állapotában nem biztonságos, felújítása azonban költséges, így a telek hasznosítása kihívást jelent, adódik a lehetőség ezt az építészeti örökséget új kontextusba helyezni.

TÉZIS

BENYOMÁSOK

A torony nem mindennapi városi szövetben helyezkedik el, a Tisztviselőtelep és a Ganz negyed határát jelentő Vajda Péter utca, illetve az amentén létesült középületekből álló sávban, két oktatási intézmény között. A terület építményeinek magassági viszonyai is izgalmasak, hiszen míg a Vajda Péter Ének-zenei Általános és Sportiskola, a MÁVAG- kolónia és a templomtorony jelentős magasságokkal bírnak, a Tisztviselőtelepet és a józsefvárosi piacot alacsony beépítés jellemzi.
A meglepően széles Bláthy Ottó utcában a két oktatási létesítmény között játszóteret alakítottak ki, két oldalán az óvoda területe a saját játszóterével és az iskola kertje a sportpályával elkerítve. Az első benyomásaink egyike volt az, hogy ezeket a határokat el lehetne mozdítani, fel lehetne oldani őket.

FELOLDÁSOK

Koncepciónk alapja tehát az iskola és az óvoda közötti közvetlen kapcsolat megteremtése, és a templomtorony újbóli használatbavétele az itt zajló foglalkozásokhoz. Ehhez a Bláthy Ottó utca és az intézmények közötti drótkerítést elbontjuk, és négy oldalról feloldható határokat helyezünk le a telkekre, melyeket napszaktól függően nyitnak-zárnak majd. A terület határai mentén a gyerekek számára alkotótereket hozunk létre, műhelyet, tantermet és tánctermet. Napközben, az órák kezdetekor az iskola és óvoda felől közelíthető meg a terület, ekkor az itt tanuló vagy éppen a nyári, napközi táborokban résztvevő gyerekek használhatják az egész egybenyitott területet. Délután a határok áthelyeződnek, és a Vajda Péter utca és a Bíró Lajos utca felől lesz elérhető a nagyközönségnek és az immár kibővített terület, a 'Térköz' szabadon használható bárki számára.

A TÉRKÖZ

Az így létrejövő, téglafalak által közrefogott eleven tér a gyerekek birodalmává válik. A határok időben elkülönített feloldásaival egyaránt elérhetővé válik a gyerekek és a szélesebb helyi közösség számára ez a világ. A tér élénk, színes megjelenése különleges térélményt hoz a városi szövetbe, emellett a gyerekek fejlődését is bizonyítottan segíti a hatékonyabb tanulásban és növeli a kreativitásukat. Emellett így jelezzük az ideérkezőknek, hogy a kapun átlépve egy új környezetbe csöppennek.

A TORONY

A leromlott állapotú tornyot felújítjuk, szerkezetét biztonságossá tesszük, majd az eredetileg templomból nyíló ajtaját újra megnyitjuk, ahonnan lépcső vezet fel a torony tetejébe.
A templomtorony tetejébe új, könnyű és kicsi harangot helyezünk vissza, emlékezve a múltbéli funkciójára, azzal a csavarral, hogy ebben a kontextusban a gyerekek foglalkozásainak kezdetét, végét és az ebédidőt jelezné a harangszó, melyet a tanárokkal együtt a gyerekek is megkongatnak.

A MŰTEREM

Az óvoda felőli oldalon, a toronnyal szemben helyezzük el az alkotóműhelyt, amelyben a kézműves foglalkozások széles tárháza kap helyet, mint az agyagozás, a festés, vagy a fonás. Alaprajzát úgy alakítjuk ki, hogy a ház átjáróként is tud működni a Térköz és az óvoda területe között. Kiszolgáló funkcióit a két szélére terveztük, vizesblokkja elé egy közös, alacsony kézmosót helyeztünk, a másik oldalra a raktár mellett pedig égetőkemencéket terveztünk be, melyeket az oktatók fognak üzemelni.

A TANTEREM

Az iskola oldalán, a Vajda Péter utca felé terveztünk egy tantermet, amely megnyitható üvegfalai segítségével szép időben fedett-nyitott térré alakítható, máskor zárt tantanteremként, 'tiszta' műhelyként lehet használni a kevésbé koszolós foglalkozásokkor. Ez az épület szintén átjárható az iskola telke és a Térköz között.

A TÁNCTEREM

Az iskola és az óvoda egyaránt folyamatosan bővülő, mintaterven kívüli foglalkozásainak kielégítésére az iskola távolabbi sarkának egy kihasználatlan telekrészén táncpróba termet is létrehoztunk. Ezt a tömeget a torony ellenpontjaként képzeltük el, ezért az épület egy része kimagasodik a többi elem közül. Két próbaterem található az épületben, melyekhez raktár kapcsolódik.

ANYAGOK

A torony környezetében leginkább jellemző és szinte minden házon vagy kerítésén fellelhető a tégla, mindenféle szerepben, színben és sűrűségben. Ebből inspirálódva perforált téglából, vállmagasságig érő 'kerítéseket' építünk a Térköz határán, melyeket minden szakaszon egy-egy helyen kapuval tagolunk. A műhely, táncterem, tanterem és a torony homlokzatán pedig következetesen lábazatszerű burkolatként rávezetjük ezt a falat és fehérre vakolt téglaburkolattal egészítjük ki. Belsőépítészetében mind a négy elemben ugyanúgy fa burkolatokat használunk. A toronyba kerülő lépcső szerkezete főként fa, acél alátámasztásokkal, melyek a meglévő gerendákra ülnek fel, ehhez fa lécezésű, emeleteket átfogó korlátszerkezetet képzeltünk el. A műhelyekben a mosdók vizuális leválasztása szintén lécezéses térelhatárolással történik, illetve a táncterem lépcsője is ilyen korlátot kap. A kívülről a Tisztviselőtelep épített örökségéhez alkalmazkodó határolással ellenben, a közrefogott Térközt egy színes, játékos területként szeretnénk kialakítani, részben ahogy az most is megfigyelhető az új játszótéren.

LINKEK

'DOBOZOLÓ': Csendes pusztulás – A Vajda Péter utcai evangélikus templom. *dobozoló blog*, 2006. https://dobozolo.blog.hu/2014/04/09/csendes_pusztulas_a_vajda_peter_utcai_evangelikus_templom (utolsó elérés: 2021.09.20.)

'TATYKO': Templomtorzó az iskolaudvaron. *városifelfedező blog*, 2013. https://varosifelfedezo.blog.hu/2013/02/03/templomtorzo_az_iskolaudvaron (utolsó elérés: 2021.10.30.)

DOBÓ Géza: Különös torony árválkodik Józsefváros közepén. Hogyan lett a tornateremből templom, a templomból raktár, a raktárból rom? *index*, 2014. https://index.hu/urbanista/2014/09/08/-tornatermet_templomma_alakitottak/ (utolsó elérés: 2021.10.30.)

VINCZE Miklós: Mit keres egy magányos templomtorony Budapest közepén? *24*, 2015. https://24.hu/kultura/2015/11/13/mit-keres-egy-maganyos-templomtorony-budapest-kozepen/ (utolsó elérés: 2021.09.20.)

Dr. RÉVAY Miklós: Bauxitbeton. *Betonopus* http://www.betonopus.hu/notesz/bauxitbeton.pdf
(utolsó elérés: 2021.10.30.)

színek hatása a gyerekekre: https://www.csaladinet.hu/hirek/gyerekneveles/gyerekek_fejlodese/23327/a_szinek_pszichologiai_hatasa_milyen_szinek_segitik_a_gyerekek_tanulasat (utolsó elérés: 2021.10.30.)

KRÄHLING János: *Evangélikus templomok a mai Magyarországon – Veszendő templomaink III.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004, 303

KÉPEK

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár - Budapest Gyűjtemény: Tisztviselőtelepi evangélikus templom a Simor utcában, 1936. *gallery.hungaricana*. https://gallery.hungaricana.hu/hu/BudapestGyujtemeny/1049395/?list=eyJxdWVyeSI6ICJDSU1LRT0oXCJnXHUwMGU5cGpcdTAwZTFybVx1MDE3MVwiKSJ9&img=0 (letöltés ideje: 2021.09.05.)

El fabricante de espheras: Tower-Castle of Espioca Restoration. *archdaily*, 2020. https://www.archdaily.com/965898/tower-castle-of-espioca-restoration-el-fabricante-de-espheras?ad_source=search&ad_medium=search_result_all (letöltés ideje: 2021.09.20.)

Dezembro Arquitetos: Linda Casa de Croissants. *casadevalentina*, 2020. https://www.casadevalentina.com.br/projeto/linda-casa-de-croissants/ (letöltés ideje: 2021.09.12.)

Bernardo Bader: kindergarten „am schlatt" in Lustenau. *divisare*, 2021. https://divisare.com/projects/445195-bernardo-bader-adolf-bereuter-kindergarten-am-schlatt-in-lustenau (letöltés ideje: 2021.09.12.)

TEd'A arquitectes: Can Picafort. *archdaily*, 2017. https://www.archdaily.com/901719/can-picafort-teda-arquitectes?ad_medium=gallery (letöltés ideje: 2021.09.12.)

Carles Enrich Studio: Gironella's new access. *carlesenrich*, 2015. https://www.carlesenrich.com/projects/gironellas-new-acces/ (letöltés ideje: 2021.09.20.)

La Bang. *weixin*, 2018. https://mp.weixin.qq.com/s/-Q7-Exzw6Ln-HRGMRaKgyJQ (letöltés ideje: 2021.09.20.)

Koncepciónk alapja az iskola és az óvoda közötti közvetlen kapcsolat megteremtése, és a templomtorony újbóli használatbavétele az itt zajló foglalkozásokhoz. Ehhez a Bláthy Ottó utca és az intézmények közötti drótkerítést elbontjuk, és négy oldalról feloldható határokat helyezünk le a telkekre, melyeket napszaktól függően nyitnak-zárnak majd.

A terület határai mentén a gyerekek számára alkotótereket hozunk létre, műhelyet, tantermet és tánctermet. Napközben, az órák kezdetekor az iskola és óvoda felől közelíthető meg a terület, ekkor az itt tanuló vagy éppen a nyári, napközis táborokban résztvevő gyerekek használhatják az egész egybenyitott területet. Délután a határok áthelyeződnek, és a Vajda Péter utca és a Bíró Lajos utca felől lesz elérhető a nagyközönségnek és az immár kibővített terület, a 'Térköz' szabadon használható bárki számára.

Az így létrejövő, téglafalak által közrefogott eleven tér a gyerekek birodalmává válik. A határok időben elkülönített feloldásaival egyaránt elérhetővé válik a gyerekek és a szélesebb helyi közösség számára ez a világ. A tér élénk, színes megjelenése különleges térélményt hoz a városi szövetbe, emellett a gyerekek fejlődését is bizonyítottan segíti a hatékonyabb tanulásban és növeli a kreativitásukat. Emellett így jelezzük az ideérkezőknek, hogy a kapun átlépve egy új környezetbe csöppennek.

Szerzők: Nándori Réka Eszter, Cserhalmi Júlia Virág
Konzulens: Kronavetter Péter DLA
BME Középülettervezési tanszék
Építészet és emlékezet Stúdió
TDK 2021

1 2 5 10